Matice $A = (A_{ij})_{i=1,\dots,n;j=1,\dots,m}$ řádu $n \times m$ je v odstupňovaném tvaru, pokud existuje číslo h nazývané *hodnost* matice A, takové, že platí

- $A_{ij} = 0$ pro každá celá čísla i a j taková, že $h < i \leq n$ a $1 \leq j \leq m$,
- označíme-li pro každé i takové, že $1 \leq i \leq h$ jako p_i nejmenší číslo j takové, že $A_{ij} \neq 0$, pak $p_1 < p_2 < \cdots < p_h$.

Definice: *Pivot* i-tého řádku matice $A = (A_{ij})_{i=1,\dots,n;j=1,\dots,m}$ je nejmenší číslo j takové, že $A_{ij} \neq 0$.

Pokud obsahuje řádek matice samé nuly, pak jeho pivot neexistuje, ale nenulový řádek pivota vždy má. Podmínka z definice odstupňované matice říká, že pivoty řádků $1, \dots h$ existují a tvoří ostře rostoucí posloupnost.

Gausova eliminace

Je dána soustava n lineárních rovnic (psána programátorským a nikoli matematickým způsobem)

$$a[1,1] * x[1] + \cdots + a[1,m] * x[m] = b[1]$$
$$\dots$$
$$a[n,1] * x[1] + \cdots + a[n,m] * x[m] = b[n]$$

a máme ji převést do odstupňovaného tvaru elementárními úpravami (t.j. násobení řádku nenulovým číslem nebo přičtení nenulového násobku jednoho řádku k jinému).

Používáme pomocné celočíselné proměnné r (ukazuje řádky) a s (ukazuje sloupce).

begin
$r := 1$; $s := 1$;
while $r \leq n$ and $s \leq m$ **do begin**
    if $a[r,s] = a[r+1,s] = \cdots = a[n,s] = 0$ **then** $s := s+1$;
    else begin
        if $a[r,s] = 0$ **then** urči $k > r$ takové, že $a[k,s] \neq 0$ a
            přičti k-tý řádek k r-tému
        vyděl r-tý řádek číslem $a[r,s]$;
        for $k = r+1$ **to** n **do**
            přičti $(-a[k,s])$-násobek r-tého řádku ke k-tému řádku;
        $r := r+1$; $s := s+1$;
        end
    end
end

Napřed ukážeme, že se výpočet vždy zaastaví a za jak dlouho se zastaví:

Tvrzení T1: while cyklus se provede nejvýše m krát.

Důkaz: Hodnota s se v každém provedení while cyklu zvýší o 1, na začátku je 1 a na konci nejvýše $m + 1$.

Tvrzení T2: V jednom provedení while cyklu se provede nejvýše $n - r + 1$ testů nenulovosti čísla, nejvýše jedno vynásobení řádku nenulovým číslem (zahrnujícího m násobení) a nejvýše $n - r + 1$ přičtení násobku jednoho řádku k jinému řádku (zahrnujícího m násobení a m součtů), kde r je hodnota této proměnné do vstupu uvažovaného provádění těla while cyklu. Důkaz je zřejmý.

Z tvrzení T1 a T2 ihned plyne, že se algoritmus musí zastavit a provede nejvýše nm testů nenulovosti a nejvýše $(2n + 1)m^2$ sčítání a násobení.

Správnost algoritmu plyne z následujících tvrzení:

1. pokud $r > 1$, pak matice tvořená řádky $1, 2, \ldots, r-1$ je v odstupňovaném tvaru, má hodnost $r - 1$ a pivot $(r - 1)$-tého řádku je menší než s;

2. v každém okamžiku výpočtu je $a[k, \ell] = 0$ pro libovolné k a ℓ takové, že $r \le k \le n$ a $1 \le \ell < s$.

Dokážeme, že tato tvrzení platí po celou dobu výpočtu:

Na začátku, kdy $r = 1$ platí první tvrzení z triviálních důvodů a jelikož i $s = 1$, ani druhé tvrzení po žádném prvku matice nic nepožaduje.

žádná z elementárních operací, prováděných ve while cyklu neoperuje s řádky $1, 2, \ldots, r-1$ a proto ponechává matici tvořenou těmito řádky v odstupňovaném tvaru, se stejnou hodností i pivoty. Jelikož navíc v řádcích $r, r + 1, \ldots, n$ je prvních $s - 1$ sloupců zleva nulových, žádné elementární operace v této oblasti nemohou vytvořit nenulová čísla a proto druhé= tvrzení zůstává též v platnosti.

Samostatné zvýšení s v okamžiku kdy $a[r, s] = a[r + 1, s] = \cdots = a[n, s] = 0$ neovlivní první tvrzení, protože pivot $(r - 1)$-tého řádku zůstane stejný a proto menší než zvýšené s. Druhé tvrzení zůstane v platnosti také, protože se do oblasti, která má obsahovat nulové prvky, dostanou nově pouze prvky $a[r, s], a[r + 1, s], \ldots, a[n, s]$, o kterých víme, že jsou nulové.

Zbývá tedy současné zvýšení r a s o 1 ke konci while cyklu. Dochází k němu za situace, kdy v r-tém řádku jsou nuly ve sloupcích $1, \ldots, s - 1$ (z platnosti druhého tvrzení před zvýšením) v řádcích $r + 1, \ldots, n$ jou navíc nuly i ve sloupci s (plyne to z úprav, které jsme provedli: do této větve if-then-else příkazu se dostaneme, pokud alepoň jedno z čísel $a[r, s], a[r + 1, s], \ldots, a[n, s]$ je nenulové, pokud $a[r, s] = 0$, pak nejprve zajistíme, aby bylo nenulové, pak vynásobením r-tého řádku zajistíme, aby bylo $a[r, s] = 1$ a pak následujícími úpravami dosáhneme toho, aby bylo $a[r + 1, s] = \cdots = a[n, s] = 0$).

Uvažujme tedy současné zvýšení r a s o 1 a označme jako r_0 a s_0 hodnoty těchto proměnných těsně před zvýšením. Zvýšení r a s vede k tomu, že v prvním tvrzení je třeba uvažovat matici, která obsahuje jeden řádek navíc - r_0-tý řádek. Víme ale, že pivot v tomto řádku je roven s_0, protože z druhého tvrzení víme, že v tomto řádku jsou prvky nalevo od s_0 nulové, a výpočet před zvýšením skončí tím, že ve sloupci s_0 je v tomto řádku 1. Navíc z platnosti prvního tvrzení před zvýšením r plyne, že pivot v řádku $r - 1$ (spodní řádek matice uvažované v prvním tvrzení) existuje a je *menší* než s_0. Tím je dokázáno, že matice zahrnující prvních r_0 řádků (tedy $r - 1$ řádků po zvýšení r na hodnotu $r_0 + 1$) bude také v odstupňovaném tvaru, s hodnotí rovnou počtu svých řádků, a pivotem spodního řádku rovným s_0, což je méně než hodnota proměnné s po zvýšení.

Nakonec dokážeme, že po ukončení výpočtu z tvrzení plyne, že matice je v odstupňovaném tvaru a má hodnost $r_{term} - 1$, kde r_{term} je konečná hodnota proměnné r. Jestliže totiž je $r_{term} = n + 1$, pak prvních $r_{term} - 1$ řádků uvažovaných v prvním tvrzení je celá matice a plyne to ihned z prvního tvrzení, v opačném případě je na konci $s = m + 1$, prvních $r_{term} - 1$ řádků matice v odstupňovaném tvaru podle prvního tvrzení a zbývající řádky jsou celé nulové podle druhého tvrzení a proto i celá matice je v odstupňovaném tvaru a hodnosti také $r_{term} - 1$.